

በትሪ “ናትካ ብላዕ”፡ ወያ “ነውሪ ኢዩ” ምባል አባይ አበለት?

ዶ.ር ገብረ ገብረማሪያም

ቀደም ቆልዓ ኮይነ ከብቲ እንዳላለኹ ከለኹ፡ “ናትካ ብላዕ” ትባላል በትሪ ነይራትኒ። እታ በትሪ፡ ቁሩብ ርጉድ ዝበለትን መጠነኛ ቁመት ዘለውን ኮይና፡ ተራር ዘይትስበርን ሃሪማ ዘይትምሕርን ኢያ ነይራ። ጎድኒ ጎድኒ ምሕላውም ከብቲ፡ አቶም ሓለውቲ ከብቲ ብሓደ ኮይና፡ ስርኒሓት፣ ቆቛሕቲ፣ ደርሆ ማንቻታት፣ ዘጋሩ፣ ወዘተ ብዙሕ ጊዜ ንሃድን ነይርና። ሃደን ናቱ ዝኾነ ወግዕታትን ሕግትትን ዘለዎ ኮይኑ፡ ሓደ ካብ ያታዊ ትካላት (Endogenous Institutions) ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ኢዩ። ንኡብነት፡ ስርኒሓት ወይ ቆቛሕቲ እንተዳኣ ንሃድን ኣለና ኮይና፡ ነታ ትታሓዝ ስርኒሕ ወይውን ቆቛሕ መን ይወስዳ ንዝብል ሕቶ፡ ብሕጊ ሃደን፡ እቲ ወቛዕ ዘውደቃ ወይ ዝሓዝ ኢዩ ዝወስዳ ዝብል ኢዩ መልሱ። ሓደ ሃዳናይ ሰብ፡ ነታ ስርኒሕ ወይውን ቆቛሕ ኮፍ ኢላ ካላ ብትሕዞ ብበትሪ ብምህራም (ሓደ ሓደ ጊዜውን ብኢዱ ከጎብጣ ይኸእል ኢዩ) ወይውን እንዳ አኹደደት ከላ ብመሸንጎን ወይውን እንዳ ነፈረት ከላ ካብ ሰማይ ብመሸንጎን ሃሪሙ ከውድቻ ይኸእል ኢዩ። ንፋዕ ሃድናይ ሰብ፡ ክልተ ኣብ ጸጋማይ ኢዱ ሓንቲ ኣብ የማናይ ኢዱ፡ ሰልስተ ኣባትር ኢዩ ዝሕዝ። ኣባግራይ እንድሕር ዳኣ ኮይኑ ካኣ፡ ክልተ ኣብ የማናይ፡ ሓንቲ ካኣ ኣብ ጸጋማይ ኢዱ፡ ሰልስተ ኣባትር ይሕዝ። ብሓንቲ በትሪ ሸንጉጉ እንተሓታ፡ ቦታ ካላይቲ ወይ ቦታ ስላሰይቲ ሸንጉጉ ዘውድቑሉ ጊዜ ኣሎ። ሓደ ሓደ ጊዜ ግን፡ ካብ ሓደ ሃዳናይ ንላዕል፡ “ኣነ ኢዩ ዘውደቐኸዎ፡ ኣነ እባ ኢዩ ዘውደቐኸዎ” ብምብህሃል ዝሰሓሓብሉ ጊዜ ነይሩ። እዚ ዝኾነሉ ኣብነት፡ ሓደ ሃዳናይ ሸርጠፍ ኣብሉ ምስሃሪማ፡ እታ ስርኒሕ ወይ ቆቛሕ ሰንክልክል እንዳበለት ምኹዳዳ ምስቀጸለት፡ ካልእ ሃዳናይ ኣዳጊሙ ብምህራም ምስዝሕዛ ኢዩ። ኣብ ከምዚ ኩነታት፡ ናይ አየናይ ሃዳናይ ማህረምቲ ዝያዳ ከምዘሕምም እንተዳኣ ምፍላይ አጸጊሙ፡ ብሕጊ ሃድን መሰረት፡ ዕጫ ይግበር። ሓደ ነቲ ዕጫ ዝበጸሓቶ ሃዳናይ ትዋሃብ። መብዝሕትኡ ጊዜ፡ ብበትሪ “ናትካ ብላዕ” ዝተሃርመት (ዋላ ሸርጠፍ ይኹን) ስርኒሕ ወይ ቆቛሕ ግን ኣይትትስእን ኢዩ ዝነበረት። ኩሉ ጊዜ ዋና በትሪ “ናትካ ብላዕ” ይወስዳ ነበረ። በዚ ምክንያት እዚ ኢዩ ካኣ ነታ በትሪ “ናትካ ብላዕ” ዝብል ሸም ዝተዋህባ። ትርጉሙ ካኣ፡ “ኣይታዓምጽ፣ ኣይታዓልቕ፣ ኣይትቐጠፍ፣ ኣይተዳናግር፣ ዘይናትካ ኣይትድለ፣ ፍትሓዊ ኩን፣ ወዘተ” ማለት ኢዩ። ብዛዕባ በትሪ “ናትካ ብላዕ” ይኹን ብዛዕባ ሃደን ብዙሕ ዝባሃል ኣለኒ፡ ምናልባት ሓደ ማዕልቲ የዕለኩም ይኸውን። ሕጂ ከዛረበሉ ደልየ ዘለኹ ኣገዳሲ ጉዳይ ግን፡ ብዛዕባ “**ፍትሕን ፍትሓውነትን**” ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ኢዩ።

እቲ ኣነ ዝግበኹሉን ዝፈልጦን ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ፡ “ብላዕ ናቱ” ሕብረተ-ሰብ ኢዩ። እዚ ማለት ካኣ፡ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ “ዘይናቱ ዘይደለ፣ ዘይዕምጽ፣ ዘይዕለቕ፣ ዘይታልል፣ ዘይዳናግር፣ ዘይሸፍጥ፣ ዘይሕሱ፣ ኣብ ጎድኒ ሓቂ ደው ዝብል፣ ፍትሓዊ፣ ወዘተ” ህዝቢ ኢዩ። ዝኾነ ይኹን ኣብ ሕቕፊ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ዝግበየ ሰብ፡ “ብናትካ ብላዕ” ስነምግባር ተኾሰኹሉ ኢዩ ዓብዩ ዝብል ርድኢት ኢዩ ጸኒሑኒን ዘለንን። እቲይ ምንታይሲ፡ ከምቲ ልዕል ኢሉ ዝተገለጸ፡ ቕልዑ፡ ገና ኣብ ምሕላው ከብቲ ደረጃ ከለዉ ኣትሒዞም ኢዮም ብዛዕባ ጽቡቕ ስነምግባር ሕብረተ-ሰብ ከማሃሩ ዝጅምሩ። ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ፡ ቆልዓ፡ “ሓሶት ነውሪ፣ ዓመጽ ነውሪ፣ ቅጥፊት ነውሪ፣ ስርቂ ነውሪ፣ ምትላል ነውሪ፣ ምድንጋር ነውሪ፣ ብሓሶት ምምስካር ነውሪ፣ ዘይናትካ ምድላይ ነውሪ፣ ወዘተ” ኢዩ እንዳተባህሉ ኢዩ ዝግቢ። ከምዚ ዓይነት ኣባሃህላታት ምስኡ ስለዝግቢ፡ እቲ ጽቡቕ ስነምግባር ሕብረተ-ሰብ፡ ኣካል ኣታሓሳስባታትን ኩለንተና ናይቲ ቆልዓ ኮይኑ ኢዩ ዝተርፍ። እሞ፡ ከምዚ እንድሕርዳኣ ኮይኑስ፡ ስለምታይ ዳኣ ኢዩ ዘይኤርትራዊ ስነምግባር፡ ማለት፡ “ዓመጽ፣ በደል፣ ቅጥፊት፣ ምጉዳል ፍትሒ፣ ዘይናትካ ምድላይ፣ ወዘተ” ኣብ ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ብሓፈሻ፡ ኣብዚ ሕጂ ዘለናዮ ጊዜ ካኣ ብፍላይ፡ ኣብ ኤርትራ ገኒኑ ክረኣ ዝጸንሐን ዘሎን? ሓደ ከነስተባህለሉ ዘለና ጉዳይ፡ ዋላጂ ኣብ ኩሉ ጽፍሕትትን ደረጃታትን ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ዝራኣዮም ከባሃል ዝካኣል እንተኾነ፡ ከምዚ ቶም ዓይነት ጽያፋት (ዘይኤርትራዊ) ስነምግባራት፡ ብቕንዱ፡ ብዓባይቲ ሓለፍቲ ሃገርን መንግስቲን ዝዘውተሩ ምዃኖም ኢዩ። ከምቲ “**ዓሳ ካብ ርእሱ ኢዩ ምጭናው ዝጅምር**” ዝባሃል፡ ወይውን ከምቲ “**መራሓይተን ሓንካሲ፡ ዳሕረወተን የንደልፍጻ**” ዝባሃል ስለዝኾነ፡ ጽያፍ ስነምግባር ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ኣስፋሕፊሑ እንተዳኣ ኣሎስ፡ ክገርመና የብሉን። እዚ ምልክት ናይቲ ሕማምበር እቲ ቀንድ ሕማምውን ኣይኮነን። እታ ቀንድ ሕማም፡ እታ “ጨንያ ዘላ ርእሲ” ኢያ። እሞ ዳኣ፡ እዞም ሓለፍቲ፡ ኣብ ሕቕፊ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ዶ ኣይኮኑን ዓብዮም፡ እታ “ነውሪ ኢዩ” ትብል ቕንቕ አባይ አጥፍእዎ? ወይስ ጥራዝ-ነጥቕ ኣብ ሳሕል-ባርካ ንበይኖም ብዝተማህርዎ ኢሳይስዊ ስነምግባር ተኪሎም? እቲይ ኮነ እቲይ፡ ሕጂ፡ ኣብ ኤርትራ “ነውሪ ኢዩ” ትብል ገራሒት ባህሊ ጠፊኣ፡ ከምሳዕቤኑ ካኣ፡ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ኣብ ከቢድ ናይ ምጥፋእ ሓደጋ ይርከብ ኣሎ። ስለዝኾነ፡ ኤርትራ፡ ብነውሪ ዘይፈልጡ ወይውን ነውሪ ብዘጥፍኡ መራሕቲ ተጠሊማ፡ ልዕላውነታን ህልውናኣን ናብ ምክላም ገጹ ዝወስድ መዋእል ኣትያ ስለዘላ፡ ካብዚ ሓደጋ እዚ ዘድሕና ሓዳሽ ኣታሓሳስባ፡ ሓዳሽ መራሕነትን ሓዳሽ ኣገባብ ቃልስን ምፍጣር ንጽባሕ ይጽናሓይ ዘይባሃሎ ዕማም ነብሲ-ወከፍ ኤርትራዊ ዜጋ ክኸውን ይግባእ።

ምቸስ፡ ከትዓዩ ከለኹም፡ ወለድኹም፡ ዓበይቲ የሕዋትኩምን ኣሓትኩምን ወይውን ዓበይቲ ዓዲ፡ “ኣታ ቆልዓ፡ ነውሪ ኢዩ፡ ግደፍ ከምኡ ኣይትግበር ---” እንዳበሉ ኢዮም ብጽቡቕ ስነምግባር ተኸስኩስኩም ከምታዓብዩ ገይሮም። ሕጂ ካኣ፡ ነዘም ነውሪ ዘይፈልጡን ንህዝቢ ኤርትራ ዝጠለሙን መራሕቲ፡ ከምዚ ዝስዕብ ኢሉ ዝገርሖም ሓይሊ የዲል ኣሎ።

- 1) ጦር ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ መሬት ኤርትራ ከምዘሰፍሩ ብምግባር፡ ልዕላውነት ኤርትራ ንኢትዮጵያ የሕልፍካ ማሃብ ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 2) ሰራዊት ሃገር ናብ ጎረቤት ሃገር ብምውፋር፡ ወራር ምክያድን ህዝቢን ንብረትን ምብስባስን ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 3) ኩሉ ኤርትራዊ ምሕደራውን ፖለቲካውን ትካላት፤ ናይ ቁጠባዊ ምዕባላ ትካላት፤ ትሕተ-ቅርጽታት፤ ሰብኣዊ ዓቕምታት፤ ወ.ዘ.ተ. ኣባዲምካን 30 ዓመታት ናይ ምዕባላ ዕድላት ኣብኺ ንካን ከይኣኸለለካ፡ ኣብ ጎረቤት ሃገር ከይዳካ ከምቲ ን30 ዓመታት ኣብ ኤርትራ ዝገበርካ ዕንወት ምክያድ ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 4) ስንኩላን ምርሻን ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 5) ቆልዑ እንዳማትካ ካብ ሕቕፊ ስድርኣም መንጠልካ ወሲድካ፡ ኣብ መጋሪያ ሓዊ ዘይምልከቶም ውግእ ምጥጣቕ ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 6) ንህዝቢን ሃገርን ኣብዘይምልከቶ ኩናት እንዳተካ ምውዳእ ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 7) ንሃገር ብዘይ ቅዋም (ህንጻ-ሕጊ) ንሰለስተ-ዓሰርተታት ዓመታት ከተማኣድር ምፍታን ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 8) ንሰብ ብዘይሕገን ፍርድን ምእሳር፤ ምጭዋይ፤ ምስዋር፤ ምቕታል፤ ወ.ዘ.ተ. ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 9) ንኹሉ ጸጋታት ሃገር ጠፊርካ ሒዝካ፡ ህዝቢ ከይሰርሕን ሰራሕ ከይእቱን ብምግባር ኣደዳ ጥማትን ዓጸቦን ምግባር ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 10) ንሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ናይ ሓዋላ ሕብረተ-ሰብ ምግባር ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 11) ንመናእሰይ ኤርትራ፡ ንዓሰርተታት ዓመታት ካብ ስራሕ ይኹን ካብ ናብራ ምግባር ታሓሪም ኣብ ጉዳይ ዕስክርና ከምዘበሊ ምግባር ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 12) መናእሰይ ኤርትራ እንዳሳደድካ ንስደት ሃጽ ኢሉ ከምዘኸይድ ብምግባር፡ ንሃገር ኣባዲምካ መነሰይ-ኣልቦ ምግባር ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ፤
- 13) ናይ ዓፈናታትን ናይ ስለያታትን ኣሃዳታት እንዳሓደርካ፡ ንህዝቢ ምስላይ፤ ምርዓይ፤ ምዕፋን፤ ምጭዋይ፤ ብጅምላ ኣሲርካ ምስዋርን ምጥፋእን፤ ወ.ዘ.ተ. ነውሪ ጥራሕ ዘይኮነስ ናይ ነውሪ ነውሪ ኢዩ።

ብኢሳያስን ስርዓቱን ኣብ ኤርትራ ዘይተባህሉ ምበር ዘይተገብሩ ነውርታት ስለዘየለዉ፡ ነውርታትን ናይ ነውሪ ነውርታትን ኢሳያስን ስርዓቱን ኣብዚ ዘርዘርና ክንውደአም ዝካኣል ኣይኮነን። ንዝተረፉ ነውርታት ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ኣንብብትን ሰማዕትን መልእኾም። ብዛዕባ ነውርን ነውርታትን ክንዛረብ ከለን፡ ከነስምረሉ ዘለና መሰረታዊ ጉዳይ ኣሎ። ንሱ ካኣ፡ ነውሪ ምግባር ኣጸያፊ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ወንጀልውን ስለዘኸነ፡ ብኢሳያስን ብስርዓቱን ኣብ ርእሲ ህዝቢ ኤርትራ ዝተፈጸሙ ገበናት ጸብጺብካ ዘይውድኡ ካብ ምኃኖም ዝባኣሰ፡ ኣዝዮም ኣሰቀቕቲ ምኃኖም ኢዩ።

ኩላትና ኣስተባህልናሉ ከምዘለና፡ “ነውሪ ኢዩ” ዝብል ገራሒ ባህሊ ምስጠፍኡ፡ ነውሪን ናይ ነውሪ ነውርታትን በዚሑ፡ ንቡር ኣልቦነት ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ሱር ሰዲዱ እንዳሰርደደ ምኻድ ካብ ዝጅምር ዓመታት ኣቕጺሩ ኣሎ። ከምቲ ኣቦው ዝብልዎ፡ “ንቡር የናግብር” ስለዘኸነ፡ ንቡር ዘጥፈኦ ሕብረተ-ሰብ ካኣ፡ ሰሲኑ ክነብርን ክቕጽልን ኣይኸእልን ኢዩ። ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ እዚ ዕጫ እዚ ኢዩ ገጢምዎ ጸኒሑን ዘሎን። እዚ ዶ.ር ገብረ ዳኣ እንታይ ኢዩ ኮይኑ ከምዚ ዝብል፡ “ኣነ ሕማቕ እንተዳኣ ርእየ፡ ነውሪ ኢዩ ይብል እንድዮ” ትብሉ ብዙሓት ክትህልዉ ከምትኸእሉ ኣይጠራጠርን ኢዩ። ሓቂ ብሓቂ፡ ብጀካ እዞም “ኣብ ጎደናታት ናይ ምዕራብ ሃገራት ከተማታት ወጺኦም ዕሽነቶም ዝጽምቡሉ ሳዓብቲ ሃዳናይ ስርዓት ኢሳያስ”፡ ካብቲ ዝተረፈ ኣካል ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ፡ ዘይቁቡል ባህርያትን ተግባራትን ክርኢ እንከሎ፡ ንባይኑ ሕሽኽ ዝብል ወይውን ኣብ ገዝኡ ኮይኑ ዝዛረብ ወይውን ኣብ ጸቢብ ዓንኬላት ምትእኽኻብ ኮይኑ ዝምድር፡ “ነውሪ ኢዩ” ዝብል ኣካል ከምዘሎ ዘታሓትት ኣይኮነን። ይኹንምበር፡ ብከምዚ ዓይነት ዝግበሩ “ነውሪ ኢዩ” ዝብሉ ግብረ-መልስታት፡ ነቶም ኣብ ላዕሊ ዝተርዘሩ ይኹኑ ካለኦት ብዝላዓሉ ሓለፊትን ብሃገር ደረጃን ዝፍጸሙ “ነውርታትን ናይ ነውሪ ነውርታትን” ክሳብ ሕጂ ክገርሕዎም ኣይካኣሉን። ንድሕር ሕጂውን ክገርሕዎም ኣይክእሉን ኢዮም። እቲይ ምንታይሲ፡ ብዘድምዕ ኣገባብ ንምግራሖም፡ ብዝተወደበ መልክውን ብሃገር ደረጃን “ነውሪ ኢዩ” ዝብል ገብረ-መልስ ስለዘድሊ፡ ስለዘኸነ፡ እቲ ውዳብ ግብረ-መልስ ክሳብ ሕጂ ስለምንታይ ኣይተፈጥርን፡ ብኸመይ ከ ክፍጠር ይካኣል ንዝብሉ ሕቶታት መልስታት ምንዳይ፡ ናይዚ ኣቲናዮ ዘለና ወሳኒ እዋን በዳህቲ ዕማማት ነብሲ-ወክፍ ኤርትራዊ ዜጋ ክኾኑ ይግባእ።

ነጥብን ግንዛቤና ክንኸውን ከለና ወይ'ውን ኣብ ገዛና ኮይና ወይ'ውን ኣብ ጸቢብ ዓንኬል ጥርናፊ ኮይና ንብለን “ነውሪ ኢዩታት”፡ ብዝተወደበ መልክዕ፡ ኣብ ቅራዕ ወጺኦ ክንብለን እንተዘይኪኢልና፡ ንኤርትራ ሃገርና ካብዚ ኣትያቶ ዘላ ናይ ምጥፋእ ሓደጋ ከነድሕና ኣይንኸእልን ኢና። ኤርትራውያን ፋሕ ስለዝበልናን ናይ ቃልሲ ሓድነት ከንፈጥሪ ስለዘይካኣልናን፡ ንህዝብና ካብዚ ሕጂ ዘለዎ ናይ ቅላውላው ጊዜ ከነውጽእ ኣይካኣልናን፤ ንዕሸላት ኤርትራውያን ካብ መቐዘፍቲ ከነድሕናም ኣይካኣልናን፤ ንልዕላውነት ኤርትራውያን ከንከላኸል ኣይካኣልናን። ከምዚ መጥመሪ ዘይብሉ ማእዶ ኮይና፡ ዋላ እታ ዝደቐቐትን ዝደኸመትን እንስሳ፡ ደቃ ካብ ሓደጋ ንምክልኻል፡ ትገብሮ ክንገብር ኣብዘይንኸእለሉ ደረጃ ኢና ዘለና። ኣስተባህሉ'ሞ፡ ኩሎም እስላታት ንደቆም ንምክልኻል እንታይ ከምዝገብሩ። ዋላ እዛ ጸሕትራ ትምገብ ደርሆ፡ ንእንቐቐሶታታን ንጨቓውታን ካብ ዓሰለት (ገበል) ይኹን ካብ ሸላ ኣሞራ ንምክልኻል፡ ክሳብ መጨረሻ ብዘለዎ ዓቕሚ ትባጠስ - ኣይትሃድም፡ ደቃ የሕሊፋ ኣይትህብ። ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ከም ሕብረተ-ሰብ፡ ንደቁ ክከላኸል ዘይክእል ምዃኑ ንባዕሉ ዘይንቡርን ኣጸያፍን ኢዩ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ኣብ ቅድሚ ሕብረተ-ሰብ ዓለምውን ዘሕፍር ተረክቦ ኢዩ ኮይኑ ዘሎ። ነቲ ብናይ ኣማኢት ኣሸሓት መስዋእትነት ዝረኸብዎ ናጽነት ሓዲጎም፡ ናብ ዳግማይ መግዛእትን ናብ ባርነትን ንክምለሱ፡ ንጹሃት ዕሸላት ናብ ውግእ የትዮም ዘህልቑ ሕብረተ-ሰብ ዝብል ናይ ቅጽል ሸም ዝተዋህበና ኮይና ኣለና። ኤርትራዊ፡ ነዚ እንዳሰምዎ ከመይ ገይሩ ቀሲኑ ይሓድር? ስለምንታይ ሓደ ነገር ኣይገብርን? ንምዃኑ፡ እንታይ እቲ ንኤርትራ ናብዚ ደረጃ እዚ ዘብጸሐ መሰረታዊ ምኽንያት?

እዘም ኩሎም ኣብ ኤርትራ ንርእዮም ዘለና ተርእዮታት፡ ሳብናት ናይ ብኹረት “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል” ኣብ ናይ ኤርትራ ፖለቲካዊ ባይታ ኢዩም። ህዝቢ ኤርትራ፡ ሕቶ “ብቐዕ መሪሕነት” ክፈትሕ ኣይካለን ጸኒሑን ዘሎን። እዚ ካኣ ኢዩ እቲ መሰረታዊ ምኽንያት ናይ ዘይንቡር ኣታሃላልዎ ኤርትራን ህዝባን። ህላው “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል” ኣብ ሓደ ሃገር፡ ንህልውና፣ ቀጻልነትን ብልጽግናን እታ ሃገር ኣድላዩ ኢዩ ጥራሕ ዘይኮነስ ወሳኒውን ኢዩ። “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል” ካኣ፡ ሕብረተ-ሰብ ኢዩ ዝፈጥሮን ዝናብዮን። ንምዃኑ፡ “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል” ከባሃል ከሎ ከ እንታይ ማለት ኢዩ ትብሉ ትኹኑ። ኣብ ዕመቕ ዝበለ ትንታኒ ከይኣተና፡ ቅልል ብዝበለ ኣገላልጽ፡ “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል”፡ ምኽኑይ ብዝኸነን ብዝጥርንፍን መንገዲ ንሰባት ብምጽላው፡ ንረብሓ ሕብረተ-ሰብ ማእከል ዝገበረን ንናይ ነዊሕ ጊዜ ሓባራዊ ረብሓ ዘገልግልን ዓላማ ንምህራም ዝጽዕት መሪሕነታዊ ትካል ማለት ኢዩ። ስለዝኸነ፡ “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል”፡-

1. ደጋፍን ሓጋዝንምበር፡ ዓማጽን ጨቓንን ኣይኮነን፤
2. ንህዝቢ ዝመርሕ'ምበር፡ ንህዝቢ ዘጋፍዕ ኣይኮነን፤
3. ብወለንታ ዘሳትፍ'ምበር፡ ብሓይሊ ዘገድድ ኣይኮነን፤
4. ድኹም ብመንጽር ሓያልን፡ ቅጽበታዊ ብመንጽር ናይ ነዊሕ ጊዜን ክርኢ ዝኸእል፤
5. ምዕዋት ብመንጽር ድሕሪ ምዕዋት ዝመጽእ ድሌታትን ባህግታትን ክርኢ ዝኸእል፤
6. ናይ ህዝቢ ረብሓ ማእከል ዝገበረ'ምበር ካልእ ነገር ማእከል ዝገበረ ዘይኮነ መርሆ ዝኸተል ኢዩ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ሕቶ መሪሕነት ክፈትሕ ኣይካኣለን ክንብል ከለና፡ ህዝቢ ኤርትራ ከምዚ ዓይነት መሪሕነታዊ ትካል ክሃንጽን ክናብን ኣይካኣለን ዘሎ ማለትና ኢዩ። ሕጂ'ውን፡ ጸገማት ኤርትራ ክፍታሕን፡ ኤርትራን ህዝባን ካኣ ካብ ናይ ምጥፋእ ሓደጋ ክድሕኑን እንተዳኣኮይኖም፡ “ብቐዕ መሪሕነታዊ ትካል” ተፈጢሩ፡ ነቲ ተባታቲኑ ዘሎ “ነውሪ ኢዩ” ዝብል ግብረ-መልሰታት ወይ'ውን ነቲ ፋሕ ዝበለ ኣታሃላልዎ ቃልሲ ኣንጻር ምልካዊ ስርዓት ኢሳያስ፡ ጠርኒፉ ክውድኖን ማኣዝን ክትሕዝን ክኸእል ኣለዎ። እሞ ዳኣ፡ እዚ መን ኢዩ ክገብሮ? መን ኢዩ ኹ ክጅምሮ ወይ'ውን ኣበይ ኢዩ ክጅመር?

እዚ፡ ዋላኻ ሓላፍነትን ግዴታን ነብሲ-ወከፍ ኣብ ውሽጥን ኣብ ወጻኣን ዝነበር ኤርትራዊ ዜጋ እንተኸነ፡ እቲ ድሮ ተወዲቡን ከይተወደበን፡ ኣንጻር ኢሳያስን ስርዓቱን ክቃለስ ዝጸንሐ ኣካል ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ክገብሮ ዝነበሮን ሕጂ'ውን ክገብሮ ዘለዎን ኢዩ። ክሳብ ሕጂ ዘይገበሮ፡ ሕጂ ከምይ ገይሩ ክግበር'ሞ ትብሉ ኣካላት ኣይትሳኡኑን ትኹኑ። ከምኡ ምባልኩም ኣይገርመንን ኢዩ። እቲይ ምንታይሲ፡ ብፍላይ እቲ ተወዲቡ ዝቃለስ ኣካል፡ ቃልሲ ኣንጻር ኢሳያስን ስርዓቱን ምቅላስ ካብ ዝጅምር ካብ ርብዒ ዘበን (25 ዓመታት) ንላዕሊ ዋላኻ እንተኣቐጸረ፡ ክሳብ ሕጂ፡ ሓደ ናይ ሓባር መቃልሲ ባይታ ፈጢሩ ኣድማዒ ቃልሲ ከካይድ ስለዘይካኣለ ዘሎ። ይኹንምበር፡ ተቃላሳይ ተስፋ ስለዘይቐርጽ፡ ህዝቢ ኤርትራ ካኣ ከም ተቃላሳይ ህዝቢ መጠን፡ ተስፋ ከይቆረጸ ብምቅላስ ናይ ሓባር ናይ ቃልሲ ባይታ ፈጥሩ ጸገሙ ከምዝፈትሕ ምንም ጥርጥር ከምዘይብለይ ከረጋግጸልኩም ይደሊ። ዘይሩ ዘይሩውን፡ ንኹሉ ቃልሲ ኢዩ ዝገዝዎም። ምስቲ ካብ መጀመራታት ወርሒ ሕዳር 2020 ኣትሕጂ ኣብ ዙብ ቀርኒ-አፍሪቃ ብሕፊቫ፡ ኣብ ኤርትራ ካኣ ብፍላይ፡ ተፈጢሩ ዘሎ ሓዳሽ ኩነታት ብዝተኣሳሰር ከነስተባህሉሉን ከነስምረሉን ዘለና ጉዳይ'ውን ኣሎ። ከምቲ ኣቦው “ጸላሊ ኻን ፈታዊኻን ከተለልስ፡ ንእሸተይ ጉድይ ግበር” ዝብልዎ፡ እቲ ዓሌት ማእከል ዝገበረን፡ ኢሳያስን ስርዓቱን (ንህዝቢ ኤርትራ ለኪሞም) ዝተሓወስዎን፡ ውግእ ሕድሕድ ኢትዮጵያ፡ ናይ ሓልታት ኣሰላልፋ ለውጥታት ኣብ ዘበ ቀርኒ-አፍሪቃ ፈጢሩ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ከም **“ብትሪ ቮልጊ”** መን ኣብ ጎድኒ ፍትሒ፡ መን ካኣ ኣብ ጎድኒ ዓመጽ፡ ከምዝተሰለፈ ዘነጻረ “ፈተና” ኢዩ'ውን ነይሩ። ኣቲ ኣጋጣሚ፡ መሪሕነት ዝተፈተነሉን ንደምበ ፍትሒ ኤርትራ ኣብ

ሰለስተ (3) ቀጽርታት ዝገምዑን ተረከቦ ኮይኑ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ተምክሮታት ናይ ቃልሱ ዳግማይ ብምፍታሽ፡ ሓዳሽ ኣገባብ ቃልሲ ንክህንድስን ንክኸተልን ዝኸእሎ ባይታ ዝፈጠረ ምዃኑ ምስትባሃል'ውን ኣገዳሲ ኢዩ።

መሪሕነት ዝተፈተነሉ ኣጋጣሚ ኢዩ ነይሩ ከባሃል ከሎ፡ እቲ ኣጋጣሚ ናይ ቅልውላውን ናይ ተርባጽን ኩነታት ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ (ኣብ ውሽጥን ኣብ ወጻእን) ከምዝፈጠረን፡ ነቶም ብመራሕትን ብመሪሕነታዊ ትካላትን ዝተዋህቡ ግብረ-መልስታት ኣብ ጸብጻብ ብምእታውን ኢዩ። ብቐዓት መራሕን መሪሕነታዊ ትካልን፡ ኣብ ናይ ቅልውላው ጊዜ ወይ'ውን ጊዜ ቀውጢ (መሬት ክትቅውጥ ከላ) ብዝወሰድዎም ውሳኔታትን ስጉምታትን ኢዩ ዝልካዕ ወይ'ውን ዝምዘን። እዚአ፡ ኣብ ጊዜ ካላኣይ ውግእ ዓለም፡ ናይ ዓባይ ብርጣንያ ቀዳማይ ሚኒስተር ዝነበረ፡ ውንስተን ቸርቸል፡ ኢልዎ ዝባሃል ብሂል ተዛኻክረረ። ንሱ ከምዝዘስዕብ ኢሉ ነይሩ፡ “ኣብ ኩሎም መዋእላት፡ ሓደ መራሒ ንቐድሚት ብምምጻእ ነቲ ሳዓቱ ዝሓቶ ጠልባት ነኸማልእ ዝሕተተሉ ጊዜ ኣሎ። ሰለዝኾነ ካኣ፡ ኣወንታዊ ኣብርክቶ ኣብ ሕብረተ-ሰብ ንክገብር ዕድል ዘይረከብ መራሒ የልቦን። ዘሕዝን ኢዩ ግን፡ ሓደ መራሒ ነቲ ሳዓቱ ዝጠልቦ ብቐዓት ዘይውንነሉ ሓደ ሓደ ጊዜ ኣሎ።” ብተማሳሳሊ፡ ሕጂ፡ ደምበ ፍትሒ ኤርትራ ብሓፈሻ፡ መሪሕነት ፖለቲካዊ ውድባት ኤርትራ ካኣ ብፍላይ፡ ነዚ እዋን እዚ ዝጠልቦ ናይ መሪሕነት ብቐዓት ከምዘይጸንቱ ኣብ ዘነጸረ ፈታኒ መድረኽ ኢዩ ኤርትራ ትርኽብ ዘላ። ኣብ ናይ ቀውጢ ጊዜ፡ ብቐዓት መራሕቲ፡ ንቅድሚት ሓሊፎም ንሕብረተ-ሰብ ይመርሑ፤ መንገዲ ይሕብሩ፤ የረጋግኡ፤ ተባዕ ስጉምታት ይወስዱ፤ ኣብ ክንዲ ኢዶም ዝህቡ፡ ንቅድሚት ይሓኑን ከምኡ ሰለዝኾኑ ካኣ ህዝቢ እምነት የሕድረሎም። ክኸተሎም ካኣ ይደሊ። ናይ ቀውጥን ፈታንን ጊዜ፡ ነቲ ዝነበረ ባህሪ መራሒ ናብ ቅላዕ ወይ'ውን ናብ ደገ የውጽዎበር፡ ዘይነበሮ ባህሪ ኣይፈጥረሉን ኢዩ። ሰለዝኾነ፡ ብቐዓት መራሕቲ፡ ዝነበሮም ትብዓት፡ ባህሪያት፡ ወ.ዘ.ተ. ኣብ ፈታኒ ጊዜ ስለዝገሃድ፡ ሰባት ከለልይዎም ይጅምሩ። ይስዕቡዎም ካኣ፡ ብግልባጡ፡ ዘይብቐዓት መራሕቲ፡ ኣብ ናይ ቀውጥን ፈታንን ጊዜ፡ ኣብ ክንዲ ንቐድሚት ዝወጹ፡ ብድሕሪት ዕጥይጥይ ይብል፤ ኣብ ክንዲ ዝመርሑ፡ ይሕብሩ፤ ኣብ ክንዲ ዘረጋግኡ፡ ናይ ፈራሓት ወረ የፍፍሱ፤ ኣብ ክንዲ ንቐድሚት ዝሓኑ፡ ኢዶም ይህቡ፤ ወ.ዘ.ተ.። ናይ ቀውጥ ጊዜ ሓሊፉ፡ መሬት ወዳን ጓላን ምስኣፍለጠት፡ ካብ ታሓቢኦምም ዝነበሩ ባዓትታት ወጺኦም፡ ኣለና ክብሉ ይጅምሩ። ሰለዝኾነ፡ ንዘይብቐዓት መራሕቲ፡ ሰባት ኣይክተልዎምን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ እቶም ክኸተልዎም ዝጸንቱ'ውን፡ ምኽታሎም የቐርጹ።

ከላህና ከምዝኸሮ፡ ህዝቢ ኤርትራ ብገርሁ (ምንም ሓበሬታ ከይተነግሮ) እንክሎ፡ ጦር ሰራዊ ኢትዮጵያ ኣብ ልዕላዊ መሬት ኤርትራ ጡብ ጡብ ኢሎም ምስዓስከሩ፤ ደቁ ኣብዘይ ምልኮቶም ኩናት ተገዲዶም ኣትዮም ክቐዘፉ ምስጅመሩ፤ ሰማያት ኤርትራ ብነፈርቲ ኢትዮጵያ ምስተረበሸ፤ ባህሪ ኤርትራን ጽርግይታትን ከተማታትን ኤርትራ መጓዳዳዚ ጦር ሰራዊትን ዕጥቅን ስንቅን ኢትዮጵያ ምስኮና፤ መዕርፎ ነፈርቲ ኤርትራ መራገፊ ዕጥቅን ስንቅን ሰራዊትን ኢትዮጵያ ምስኮና፤ ገጠራትን ከተማታትን ኤርትራ ብመዳፍዕ ምስተደብደቡ፤ ወ.ዘ.ተ. እንታይ ይግበር ከምዝነበረ ህዝቢ ስለዘይፈለጠ፡ ኣብ ፍጹም ምርባሽ፤ ራዕዲ፤ ሻቐሎትን ፍርሕን ኢዩ ኣትዮ ጸኒሑን ዘሎም። ክሳብ ሕጂ'ውን እንታይ ይግበር ከምዘሎ ህዝቢ ኤርትራ ብወግዲ ዝፈልጦ ነገር የብሉን። እምባኣር፡ ኣብ ከምዚ እዋን ኢዩ፡ ዋላጂ ከምቲ ልዕል ክብል ዝተገለጸ ሰለዝኾነስ፡ ብዙሕ ክጽበ እንተዘይነበረ፡ ብውሕዱ ብውሕዱ፡ መራሕቲ ደምበ ፍትሒ ኤርትራ፡ ነቲ ናይ ህጹጽ ኩነታት ዝብድህ መንገዲ ወይ'ውን ኣወንታዊ ኣበርክቶ ክገብር ዝኸእል ግብረ-መልሲ ንማህብ ዝኸእል፡ ሓደ ናይ ሓባር፡ ዋላ ጸቢብ፡ ስምምዕ (pact) ብምፍጣር፡ ንህዝቢ ኤርትራ ከረጋግእ ዝኸእል ስጉምቲ ክወስዱ ኢዮም ዝብል ትጽቢት ዝነበረ። ብዙሓት'ውን ከምዚ ከማይ ትጽቢታት ዝነበሮም ነይሮም ክኾኑ ከምዝኸእሉ ኣይጠራጠርን ኢዩ። እቲ ቀደም ቀደም፡ “ምትማናይ ጽቡቕ ኢዩ፡ ማይ ንዓቕብ ክኸይድ ኢዩ ኢልካ ምጽባይ ግን ኣጉል ኢዩ” ይባሃል ነይሩ። እንተ ሎሚ ልሚ ግን፡ ማይ፡ ብሓገዝ ተክኖሎጂ፡ ንዓቕብ ክኸይድ ምርኣይ ዝውቱር ተርእዮ ከይኑ ኣሎ። ገለ ሓዳስ ተክኖሎጂ እንተተፈጥረት፡ ኣይፍለጥን ኢዩ ከምገለ ትምኒትና ይሰምረልና ይኸውን። እዛ ከምዚኣ ዓይነት ተክኖሎጂ፡ ድሮ ተማሂዛ ኣላ'ውን ይባሃል ኣሎ። ኣብይ ዳኣ ክረኽብ ይክእል ኢላ እንተሓተትኩ ካኣ፡ ንኣባይታ ዘለዉ መናእሰይ ኤርትራ ሕተት ዝብል መልሲ ተዋሂቡኒ ኣሎ። እዎ፡ ከምዝኸማይ እንተዳኣ ኮይንኩም፡ “ትምኒተይ ከውን ንኹኹህለይ፤ መናእሰይ ኤርትራ እንተዝሰውድለይ፤ ንኢሳይስን ስርዓቱን ካብ እንግዳዳ ህዝባይ ከውርዱለይ” እንዳበልኩ ክደርፍ ጀሚረ ኣለኹ። ምቕባልን ሳዕሳዒትን ኣይትሕመቐ ኢኹም እብለኩም።

ፍትሓዊ ቃልሲ ኣይሳግርን ኢዩ
ዝተቃለሰ ይዕወት